Magyar Egyházzene XXII (2014/2015) 339–348

Földváry Miklós István

Az Obsequiale Strigoniense*

Földváry Miklós István (Gödöllő) középkorkutató, liturgiatörténész, az ELTE BTK Latin Tanszékének habilitált adjunktusa, az OTKA-ELTE BTK Vallástudományi Központ Liturgiatörténeti Kutatócsoportjának vezetője és a LFZE Egyházzene Tanszékének oktatója.

A forrás leírása, jelentősége, tartalma, szerkezete

Azokat a rítusokat, amelyek kívül esnek a mise és a zsolozsma szokásos menetén, és kiszolgáltatásuk nem püspöki kiváltság, az újkorban a rituálénak nevezett könyvtípus tartalmazta. A *rituale* megnevezés azonban csak a római rituále XVII. századi elterjedésével vált közkeletűvé; azelőtt a latin rítusterület nyugati felén a *manuale,* keleti felén az *agenda* jelölte ugyanezt a műfajt. Kisebb elterjedtségnek örvendett néhány más megjelölés, köztük az *obsequiale,* amely egy viszonylag szűk, jellegzetesen közép-európai körben volt használatos (Konstanz, Augsburg, Bamberg, Eichstätt, Brixen, Freising, Regensburg, Salzburg, Prága, Gnézna[1] és Esztergom), vagy a még ennél is ritkább *baptismale*.

Az *Esztergomi obsequiale* (a továbbiakban: O) vagy (alcíme és harmadik kiadása szerint) *baptismale* egyike volt a korai nyomtatványkor Magyarországon legnépszerűbb kiadványainak. A könyvet rendeltetésénél fogva sokat használták az átlagosnál kedvezőtlenebb fizikai körülmények között, mivel ebből végezték például a temetést vagy a templomon kívül tartott processziós rítusokat, így könnyen hordozhatónak kellett lennie (ehhez igazodott a kiadások választott könyvmérete is). Más könyvtípusoknál gyorsabban elhasználódott; talán ez is közrejátszott abban, hogy legalább kilenc kiadást megért az 1490 és 1560 közti időszakban, mégis oly kevés példánya maradt ránk. Az utókor érdeklődésére elsősorban azért tarthat számot, mert ez a magyar középkor első és egyben utolsó forrása, amely részletesen és a teljesség igényével közli az emberi élet nagy határhelyzeteihez kötődő szertartások hazai változatát, és mert ez az egyetlen forrás, amelynek tartalma végigkövethető az esztergomi úzus közel ezer évén át, azaz hidat képez a XI. századi kezdetek és az utolsó, XX. század eleji fejlemények között.

* Készült az OTKA–NKFI K 109058 kutatási programjának keretében.

[1] Csak az első nyomtatott kiadások címeit idézzük: *Obsequiale Constantiense*. Michael Wenssler, Bázel 1481; *Obsequiale Augustense.* Erhardus Ratdolt, Augsburg 1487; *Agenda sive obsequiale secundum imperialem ecclesiam et dioecesim Babenbergensem*. Ioannes Pfeil, Bamberg 1514; *Obsequiale Eystettense*. Michael Reyser, Eichstätt 1488; *Obsequiale Brixinense.* Erhardus Ratdolt, Augsburg 1493; *Obsequiale Frisingense*. Ioannes Sensenschmidt — Henricus Petzensteiner, Bamberg 1484; *Obsequiale Ratisponense.* Georgius Stuchs, Nürnberg 1491; *Obsequiale Salisburgense.* Georgius Stuchs, Nürnberg 1496; *Obsequiale sive benedictionale Pragense*. Georgius Stuchs, Nürnberg 1496; *Agenda sive obsequiale secundum rubricam metropolitanae ecclesiae Gnesnensis*. Ioannes Haller, Krakkó 1512. Továbbiakhoz ld. a *Universal Short Title Catalogue* adattárat a világhálón: www.ustc.ac.uk.

Az O fejezetei lényegében a következő tartalmi csoportokba rendeződnek:

(1) János-prológus és vízszentelés
(2) Az emberi életút a házasságtól a temetésig
(3) Tárgyak, főként termények, élelmiszerek megáldásai
(4) Kateketikai segédletek, különösen gyóntatáshoz
(5) Az egyházi év rendhagyó szertartásai

Az első afféle rendszeren kívüli fejezetcsoport: a számos szertartásban használatos János-prológus mintegy bevezeti a könyvet, a szenteltvíz megáldása pedig mint a következendő rítusok legfőbb fizikai előfeltétele a középkori liturgikus könyvek tekintélyes hányadát nyitja. Sajátos, de követhető logikára épül, hogy az O-ban a házasság megelőzi a keresztséget: a szerkesztők nem azt a szempontot érvényesítették, amely szerint az ember előbb megkeresztelkedik, majd megházasodik, hanem azt, hogy a fogantatásnak, és így a keresztségnek is törvényes házasságban illik megtörténnie. Ami az egyházi év rendhagyóságait illeti (Gyertyaszentelő, hamvazószerda, nagyhét), az O ebben az összefüggésben mint kis méretű, könnyen hordozható segédkönyv bizonyul hasznosnak a nagy és nehéz misszáléhoz képest, amely egyébként Esztergomban szintén hiánytalanul tartalmazza a kérdéses rítusokat.

Ami a közvetlen liturgikus tartalmon kívül áll, az mind csak könyvtechnikai hozzáadás a főszöveg előtt és után. Ezekkel a használók kényelmére és a jobb eladhatóságért szerelték föl a nyomdászok és könyvkereskedő megrendelőik a kötet újabb és újabb kiadásait. Ilyen bővítmény a címoldal, a kolofon, a tartalomjegyzék, a levélszámozás, a naptár és a húsvétszámítási segédletek, a parancsolt ünnepek jegyzéke és a díszítő metszetek.

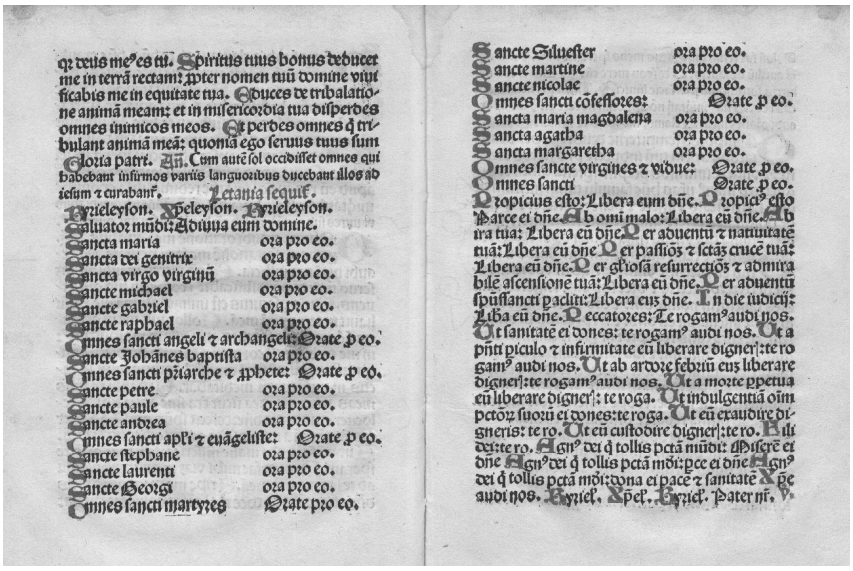

1. ábra. Részlet az első kiadásból: litánia a betegek kenetének kiszolgáltatásakor.

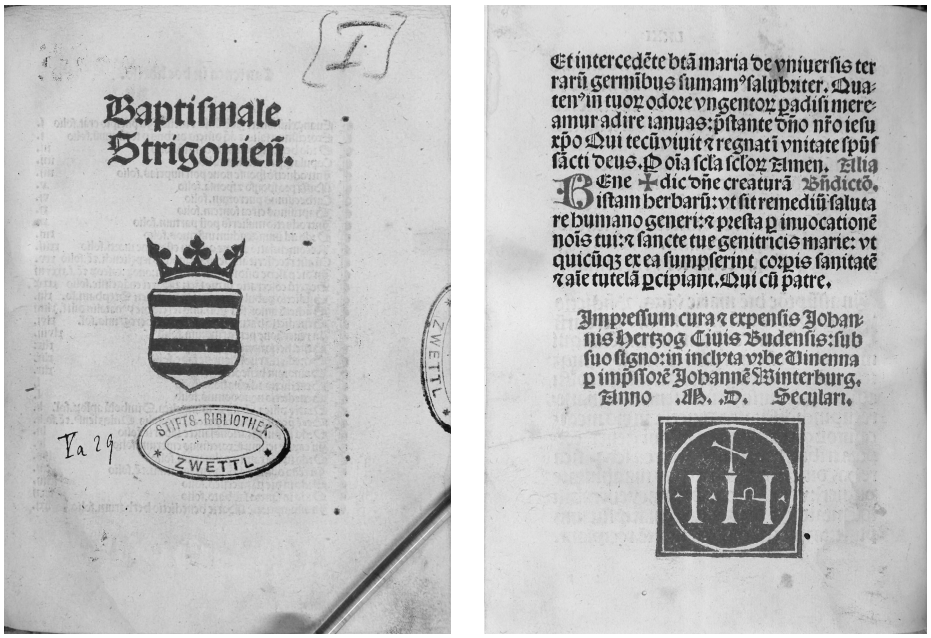

2. ábra. A harmadik kiadás címlapja és kolofonja.

Előzmények és párhuzamok

Az O egymást követő kiadásai a cím és a nyomdai kidolgozás változásai ellenére alapvetően egyetlen, folyamatos, és külső hatásoktól nemigen érintett szöveghagyományt képviselnek az 1490 és 1560 közötti időszakban.[2] Kézenfekvő, hogy az első nyomtatott kiadás mintáját egy azonos tartalmú kéziratban keressük, de sem ez a kézirat, sem más, az O-val műfajilag, tehát tematikáját és szerkezetét tekintve rokon kódex nem maradt ránk a magyar középkorból. Többek között ennek is betudható, hogy a korai forrásokat előnyben részesítő kutatás mindeddig késő középkori fejleménynek látta az O-t, és érdemtelenül kevés figyelmet szentelt a benne foglaltaknak.

[2] Az ismert kiadásokról, nyomtatásuk körülményeiről, fönnmaradt példányaikról, filológiai kapcsolatukról és az ezeket érintő korábbi szakirodalomról (főként Ráth György és Borsa Gedeon művei) VARGA Benjámin részletesen értekezik az O megjelenés előtt álló kritikai kiadásának bevezetőjében (UŐ: *Obsequiale Strigoniense 1490–1560.* Argumentum — ELTE BTK VTK Liturgiatörténeti Kutatócsoport, Budapest 2015 [Műhelytanulmányok 2]). Most csak a kiadások legfontosabb adatait közöljük: *Obsequiale seu baptismale secundum chorum almae ecclesiae Strigoniensis.* Georgius Stuchs, Nürnberg 1490–1495; ~ 1496; *Baptismale Strigoniense*. Ioannes Winterburger, Bécs 1500; *Obsequiale seu baptismale secundum chorum almae ecclesiae Strigoniensis*. Ioannes Emericus de Spira, Velence 1501; ~ 1503; ~ Lucantonius de Giunta, Velence 1508; ~ Petrus Liechtenstein, Velence 1523; ~ 1525; *Ordo et ritus sanctae metropolitanae ecclesiae Strigoniensis quibus parochi et alii animarum pastores in ecclesiis suis uti debent.* Raphael Hoffhalter, Bécs 1560.

3. ábra. Oláh Miklós portréja a kilencedik, utolsó kiadásból.

Ám ha volt is kéziratos előzmény (amint valószínű), akkor sem lehetett lényegesen korábbi összeállítás, mint maguk a fönnmaradt nyomtatványok. Erre abból következtethetünk, hogy a kiforrott rituále egész Európában a nyomtatványkorra jellemző műfaj, előzményei, jóllehet vannak, nem tömegesek. A rituále ugyanis úgy határozható meg, mint azoknak a misén és zsolozsmán kívüli szertartásoknak a gyűjteménye, amelyeknek kiszolgáltatásához nincs szükség püspökre. Ez a meghatározás pedig a fokozatosan nemzetköziesedő pontifikáléval kölcsönhatásban érvényes csak: mintegy annak következménye, hogy a XIII. század végétől egyre népszerűbb és az avignoni pápaság támogatását élvező Durandus-pontifikále (elsőként) éppen ennek ellentettjeként határozza meg önmagát és válogatja ki anyagát — a korábbi pontifikálékhoz képest módszeresen kirekeszt minden olyan szertartást, amelynek elvégzéséhez a celebránsnak nem kell a püspöki rendben lennie. A késő középkori rituále tehát tartalmilag úgy lenne leírható, mint azon szertartások gyűjteménye, amelyek „a Durandusból kimaradtak". Fejlődése más szempontból is valamiféle ellenmozgást végez ahhoz képest: míg a Durandus-pontifikáléből való részleges kölcsönzések, majd teljes átvétele fokozatosan a pontifikális ordók helyi sajátosságainak leépüléséhez és a római rítus egységesedéséhez vezettek, addig a rituálék hangsúlyozottan helyiek maradtak, azaz itt nem érvényesült az egységesítő tendencia (voltaképpen a tridenti zsinat után sem, vagy legalábbis itt a legkevésbé).

Mindennek megfelelően nem magának az O-nak, hanem az O-ba foglalt egyes ordóknak érdemes előzményeiről beszélnünk. Ha így közelítjük meg a kérdést, már korántsem olyan szegényes a forrásanyag, sőt kiderül, hogy a miséhez és a zsolozsmához képest (ezeknek első közvetlenül esztergomi emlékei XIII–XIV. századiak)[3] jóval korábbra tudunk visszatekinteni. A hagyomány e közvetett tanúit négy csoportba sorolhatjuk, tekintetbe véve, hogy a kateketikai rész liturgikus szempontból nem vethető alá összehasonlító elemzésnek, az egyházi év rendhagyóságairól szóló rész pedig nem vesz részt az utóéletben, a posztridenti korban csak a misszálában van jelen:

(1) Korábbi, kéziratos előzmények a szigorú értelemben vett esztergomi hagyományból;
(2) Kortárs magyarországi szövegek, elsősorban nyomtatványok Esztergomon kívüli egyházmegyékből (Zágráb, Pécs, Eger) és intézményekből (pálosok, „ultramontán urak");
(3) Utóélet a tridenti zsinat utáni reformrituálékban (Telegdi-Agendarius, Pázmány-rituále);[4]

[3] A korábbi emlékek, amilyen pl. a *Codex Albensis* (Grác, Universitätsbibliothek, No. 211), a *Szent Margit-szakramentárium* (Zágráb, Knjižnica Metropolitana, MR 126), a *Pray-kódex* (Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, MNy 1), a *Németújvári misszále* (Güssing, Klosterbibliothek der Franziskaner, Cod. 1/43.) vagy az *Isztambuli misszálék* (İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi, Deissmann 49, 60) mindnyájan valamely hazai részhagyomány tanúi. A zsolozsmáskönyvek közül először az MR 67-es jelzetű zágrábi breviárium, a misekönyvek közül a pozsonyi kottás misszále (Archív Mesta, EC Lad 1_21, EC Lad 3, EL 18) tekinthető esztergomi gyakorlat képviselőjének.

[4] *Agendarius liber continens ritus et caeremonias …* Nagyszombat 1583 (másik és egyben utolsó kiadása: 1596); *Rituale Strigoniense seu formula agendorum in administratione sacramentorum ac ceteris ecclesiae publicis functionibus.* Pozsony 1625 (utolsó kiadása: 1909).

(4) Korábbi, de az esztergomi hagyománnyal tisztázatlan viszonyban lévő források, pl. Zágrábi pontifikále, Veszprémi pontifikále, [5] Németújvári misszále, Isztambuli misszálék (ezek a legkevésbé megbízható referenciák, és nincsenek is sokan).

Ezek az ordók nagyrészt már a XI. századi Hartvik-agendában[6] (H) megvannak. Többet megtalálunk a XII. század végi Pray-kódexben (P) is, amely ugyan nem közvetlenül esztergomi eredetű, de kimutatható filológiai rokonságban áll a H által is megjelenített szöveghagyománnyal, azaz kritikusan, de érdemes fölhasználni, különösen olyan ordóknál, amelyek a H-ból hiányoznak. Végül a korai esztergomi források jellegzetes képviselője a XIV. század első feléből való hangjelzett püspöki misszále (MNS), amely egyrészt az előzőekkel van nyilvánvaló kapcsolatban, másrészt az O-kkal és a velük kortárs misekönyvekkel egyezik meg minden lényeges ponton. E három forráson kívül még több XIV–XV. századi misszále (pl. Miskolci, Csukárdi, pozsonyi kódexek, Pálóczi stb.)[7] tekintetbe vehető lenne, de várhatóan nem szolgálnak lényeges többlettel a MNS-hez képest. Van viszont egy fontos, megbízhatóan esztergomi kiegészítés, az MNS-sel lényegében kortárs Esztergomi kapituláre.[8] Egyedül ebben van meg ugyanis korábbról az exodiasztikus rítusok[9] sorozata, amely a legterjedelmesebb rituáleordó, mégpedig éppen az O szerinti rendben. Ez fontos kiegészítés a H-hoz képest, amely ezen a szakaszon egészen más liturgiát közöl, és a P-hez képest is, amely jóval kevésbé részletes. Az adatok korbeli megoszlásából világosan látszik, hogy a korai anyagban az O harmadik tartalmi egysége (tárgyak, élelmiszerek megáldása) lényegében nincs jelen, a többi viszont hiánytalanul megvan.

Kortárs anyagnak a XV–XVI. századi források, elsősorban a nyomtatványok számítanak. Fontos fölismerés, hogy a misszálék a rituále anyagának jelentős részét, néha egészét magukba foglalják, és ki lehet jelenteni, hogy a misszálék részletessége és a velük párhuzamos rituálék megléte vagy kidolgozottsága fordított arányban áll egymással. Esztergomra a bőség zavara jellemző (ez ritka és következetlen dolog), azaz a misszálék is részletezők és rituálék is készültek, mely utóbbiak rítusok meglehetősen gazdag választékát közlik. Ugyanakkor nem esztergomi magyar rituálékról egyáltalán nem tudunk, és ennek megfelelően a nem esztergomi misszálék jóval gazdagabbak a misén kívüli szertartások tekintetében, a zágrábi gyakorlatilag egy teljes rituálét tartalmaz. A saját misszáléval rendelkező intézményeket leszámítva viszont valószínűsíthető az O használata az Esztergomon kívüli magyar egyházmegyékben. A legjelentősebb ide tartozó anyagok az ultramontán (MU), esztergomi (MS), pécsi

[5] Zágráb, Knjižnica Metropolitana MR 124; Budapest, Országos Széchényi Könyvtár Clmae 317.

[6] Zágráb, Knjižnica Metropolitana MR 165.

[7] Eger, Főegyházmegyei Könyvtár, U2 VI. 5; Gyulafehérvár, Biblioteca Naţională a Românieifiliala Batthyaneum, Mss. II. 134; a pozsonyiakról: JÁVOR Egon: *Hét kéziratos pozsonyi missale a Nemzeti Múzeumban.* Budapest 1942; Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, Clmae 359.

[8] Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, Clmae 408.

[9] A terminust Niels Krogh RASMUSSEN francia megfogalmazásából *(rites exodiastiques)* kölcsönöztük az életből való kimenet *(exodus)* rítussorára, vö. UŐ: *Les pontificaux du haut moyen âge. Genèse du livre de l'évêque.* Leuven 1998. (Spicilegium Sacrum Lovaniense 49) passim.

(MQ), zágrábi (MZ) és pálos (MP) misszále, valamint az egri ordinárius (OA).[10] Zenei szempontból fontos kiegészítője az exodiasztikus forrásanyagnak a częstochowai kéziratos kantuále, amely egyedüliként közöl hangjelzést a vonatkozó tételekhez.[11]

E kortárs források jelentősége kettős: egyrészt liturgikus szempontból érzékeltetik, hogy mennyire volt széttartó a magyar hagyomány, azaz ugyanaz az ordó más volt-e, és ha igen, mennyire volt más az Esztergomtól különböző, de szintén magyar intézményekben (ez természetesen nemzetközi összevetésben lesz informatív igazán); másrészt filológiai szempontból hozzáférést jelent ugyanazon szöveges tételek más szöveghagyományból fönnmaradt változataihoz. Ez azért különösen érdekes, mert az O-ban vannak súlyosan romlott tételek is, amelyek a következő kiadásokban tovább romlanak vagy irreleváns javításokon mennek keresztül, de többnyire a szöveg egészének helyrehozása nélkül. Ilyenkor az egymásra következő példányok nem jelentenek érdemi segítséget, a távolabbi, de a magyar kontextustól nem teljesen idegen szövegtanúk viszont igen.

Az utóélet összefüggésében csak azok az ordók vehetők figyelembe, amelyekről van korábbi adatunk, tehát amelyek benne vannak legalább az O-ban, habár érdekes, hogy pl. a MZ tartalmaz olyasmit, ami nem szerepel az O-ban, de megtalálható a Telegdi-Agendariusban. Itt a jellegzetesnek bizonyult liturgikus rend és szövegváltozatok követésével lehet föltenni azt a kérdést, hogy mit használt alapszövegnek, munkapéldánynak Telegdi, majd Pázmány, és hogy mennyire módosították a korábbiakat, milyen szempontok, ízlés, igények vezérelték őket. Érdekes kérdés, hogy Telegdi és Pázmány egymáshoz képest hogyan képzeli el a rituále megújítását. Az mindenesetre mára világossá vált, hogy mindkét anyag erősen korhoz kötött (jelentős beavatkozások, tridenti elvek röviddel a zsinat után, pasztorális és jogi hangsúly, regionális jelleg, így a Közép-Európában rövid időre engedélyezett két szín alatti áldozás, protestáns vonatkozású hitvédelmi mozzanatok). Az is érdekes, hogy Oláh, az O utolsó kiadója menynyire konzervatív volt hozzájuk képest voltaképpen ugyanebben a környezetben, alig több mint húsz évvel korábban.

A többi forrás legföljebb egy oldalpillantásra érdemes, ha nem talál bennük a kutatás valami ezek után is figyelemre méltót. A pusztán könyvtechnikai kiegészítések közül az O utolsó kiadásának naptári adatai lehetnek még figyelemreméltók, hogy tudniillik az ünnepnapok megállapítása, valamint maga a naptár milyen változásokat szenvedett a XVI. században. Ehhez az Oláh-

[10] *Ordo missalis secundum ritum Dominorum Ultramontanorum cum quibusdam officiis novis.* Petrus Maufer, Verona 1480; *Missale divinorum officiorum tam de tempore quam etiam de sanctis …* Antonius Koburger, Nürnberg 1484; *Missale secundum morem almae ecclesiae Quinqueecclesiensis.* Michael Wenssler, Bázel 1487; *Missale secundum chorum et rubricam almi episcopatus Zagrabiensis ecclesiae …* Petrus Liechtenstein, Velence 1511; *Missale fratrum eremitarum Ordinis Divi Pauli Primi Eremitae …* Petrus Liechtenstein, Velence 1514; *Ordinarius secundum veram notulam sive rubricam almae ecclesiae Agriensis de observatione divinorum officiorum et horarum canonicarum.* Ioannes Haller, Krakkó 1509.

[11] Częstochowa, Archiwum Paulinów, R. 583 (olim: I-215).

breviárium (tehát nem az O Oláh-féle kiadása) és a Telegdi-ordinárius (amely nem azonos az Agendariussal)[12] lehet hasznos a „kimenet", és a klasszikus esztergomi naptárak, szanktorálék, ünnepjegyzékek a „bemenet" felől nézve.

Következzék tehát a fentiek alapján a források előzetes konkordanciája! A különböző műfajú liturgikus források egységes tartalmi leírása (indexelése) az ELTE BTK Liturgiatörténeti Kutatócsoportjának műhelyében történt és történik, eredményei az usuarium.elte.hu honlapon hozzáférhetők a 'Ceremonies' fül alatt. Ez a digitális vonatkozás összeállításunkat két ponton érinti: egyrészt az O eredeti címadása után zárójelben megadjuk azt az angol nyelvű címkét, amelyet a megfelelő liturgikus tartalmak általánosítására használunk, másrészt a források eredeti oldalszáma előtt közöljük azt az elektronikus oldalszámot, amely az adatbázisban hozzáférhető másolatpéldány megfelelő oldalára mutat. Ezekkel a XXI. századi szellemű újításokkal nem a könyvek tárgyi mivoltát szeretnénk viszonylagossá tenni, hanem olvasónkat igyekszünk hozzásegíteni az általunk írtak ellenőrzéséhez és továbbkutatásához.

A magunk részéről mindezt egy, az O ordóit történeti-összehasonlító elemzésben bemutató cikksorozat forrásjegyzékének szánjuk.

Sequitur exorcismus salis et aquae diebus dominicis per totum annum | *minor blessing of waters*

H 101 (101^{v})	MU 323 (161^{r})	Telegdi 93 (158)
P 321 (129^{v})	MS 3 (a21)	Pázmány 164 (166)
MNS [facsimile] 209 (217^{r})	MQ 617 (287^{r})	
Clmae 408 9 (–)	MZ 496 (248^{v})	
	MP 14 (–), 119 (100^{v})	

Ordo benedictionis nubentium, praecipue, quando fit cum sollemnitate | *wedding*

P 295 (116^{v})	MU 663 (331^{r})	Telegdi 41 (53)
MNS 459 (310^{r})	MQ 620 (288^{v})	Pázmány 143 (145)
	MZ 490 (245^{v}), 498 (499^{v})	

Incipit catechismus puerorum | *baptism*

H 83 (84^{r})	MQ 611 (283^{r})	Telegdi 15 (1)
MNS 88 (119^{v})	MZ 486 (243^{v})	Pázmány 5 (5)

Introductio mulieris post partum | *childbirth*

MNS [facsimile] 207 (125^{r})		Telegdi 31 (33)
MZ 498 (499^{v})		Pázmány 160 (162)

Sequitur ordo ad inungendum infirmos | *exodiastic rites*

H 117 (118^{r})	MQ 623 (200^{r})	Telegdi 77 (127)
P 328 (133^{r})	MZ 552 (276^{v})	Pázmány 75 (77)
Clmae 408 92 (85^{v})	Częstochowa 161 (–)	

[12] *Breviarium secundum usum almae et metropolitanae ecclesiae Strigoniensis.* Raphael Hoffhalter, Bécs 1558; *Ordinarium officii divini …* Nagyszombat 1580.

In die Paschae benedictio carnium | *Easter Sunday, victuals, cf. bread*

H 104 (104^{v})
P 175 (56^{v})
MNS 117 (139^{r})
MU 326 (162^{v})
MS 231 (80^{r})
MQ 295 (126^{r})
MZ 196 (98^{v})
MP 146 (127^{r})
Pázmány 175 (177)

Segetum consecratio in die sancti Marci evangelistae | *sowing/crops*

Clmae 408 9 (–)
MQ 321 (139^{r})
MZ 500 (250^{v})
OA 102 [480. szám] (99^{r})
MS 1498, OSzK-példány [Kalocsa]
Telegdi 100 (176)
Pázmány 212 (214)

Benedictio pabuli seu avenae in die sancti Stephani protomartyris | *fodder*

MNS 477 (319^{r})
MQ 48 (14^{v})
MZ 504 (252^{v}), 511 (256^{r})
Telegdi 95 (162)

Benedictio vini seu amoris sancti Ioannis, tertio die post Domini Nativitatem | *wine*

MQ 50 (15^{v})
MZ 504 (252^{v})
MP 147 (128^{r})
Telegdi 96 (167)
Pázmány 178 (180)

Benedictio baculorum et capsellarum pro peregrinis | *pilgrimage*

P 87 (12^{v})
MNS 458 (309^{v})
MZ 508 (254^{v})
Telegdi 109 (194)
Pázmány 171 (173)

Benedictio novi panis | *bread, cf. victuals*

MU 326 (162^{v})
MZ 196 (98^{v})
MP 147 (128^{r}), 323 (303^{r})
Telegdi 106 (189)

Benedictio uvae sive novae fabae | *grape*

P 227 (82^{v})
MNS 362 (261^{v})
MZ 511 (256^{r})
MP 324 (304^{v})
Telegdi 107 (190)
Pázmány 171 (173), 183 (185)

Pomorum benedictio | *Blasius, herbs and fruits*

MZ 507 (254^{r})
MP 325 (306^{r})
Telegdi 99 (174)
Pázmány 183 (185)

Benedictio ad vasa nova | *utensils*

MP 325 (306r)

Benedictio novae domus | *house*

MZ 510 (255^{v})
MP 323 (302^{v})
Telegdi 108 (192)
Pázmány 167 (169)

Ordo in Purificatione sanctae Mariae | *Candlemas*

H 30 (30r)
P 199 (68^{v})
MNS 267 (214^{r})

MU 477 (238^{r})
MS 354 (118^{v})
MQ 409 (183^{r})
MZ 299 (150^{r})
MP 200 (181^{r})

In capite ieiunii | *Ash Wednesday*

H 34 (34^{r})
P 138 (38^{r})
MNS 58 (24^{v})

MU 81 (40^{r})
MS 84 (17^{r})
MQ 85 (33^{r})
MZ 39 (19^{r})
MP 39 (23^{r})

Ordo in die Ramispalmarum | *Palm Sunday*

H 37 (37^{r})
P 152 (45^{r})

MU 203 (101^{r})
MS 167 (46^{v})
MQ 177 (79^{r})
MZ 108 (54^{v})
MP 77 (61^{r})

In Cena Domini | *Maundy Thursday, washing of feet, stripping/washing of altars*

H 70 (69^{v})

MU 258 (128^{v})
MS 193 (59^{v})
MQ 217 (99^{r})
MZ 142 (71^{v})
MP 96 (80^{r})

Ordo in Parasceve | *Good Friday*

H 74 (74^{r})
P 161 (49^{v})
MNS 69 (110^{r})

MU 258 (128^{v})
MS (194 (60^{v})
MQ 221 (101^{r})
MZ 152 (76^{v})
MP 98 (82^{r})

Ordo in Sancto Sabbato | *Holy Saturday*

H 79 (79^{v})
P 63 (XXVIII^{r}), 166 (52^{r})
MNS 75 (113^{r})

MU 276 (137^{v})
MS 204 (64^{v})
MQ 233 (107^{r})
MZ 167 (84^{r})
MP 107 (90^{v})

In Assumptione beatae Mariae Virginis benedictio herbarum | *herbs and fruits*

MZ 511 (256^{r})
MP 325 (306^{r})

Telegdi 107 (191)
Pázmány 185 (187)